

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΕΘΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ ΓΙΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

Νεοφύτου Βάμβα 6 (3ος όροφος), 10674 Αθήνα, τηλ: 210 7233221-2; 210 7233216;
φαξ: 210 7233217; e-mail: info@nchr.gr, website: www.nchr.gr

**Διακήρυξη για την προστασία των δασών και του
περιβάλλοντος***

Η Εθνική Επιτροπή για τα Δικαιώματα του Ανθρώπου,

Έχοντας και στο παρελθόν ασχοληθεί με ζητήματα προστασίας του περιβάλλοντος,

Θεωρώντας ότι η προστασία του περιβάλλοντος, η αειφόρος και βιώσιμη ανάπτυξη και γενικότερα η ισορροπία του οικοσυστήματος είναι ζητήματα ζωτικής σημασίας για την επιβίωση όχι μόνο της ελληνικής κοινωνίας αλλά και της ανθρωπότητας και του πλανήτη, που κινδυνεύει από την υπερθέρμανση· ότι θα πρέπει να αντιμετωπίζεται για το λόγο αυτό όχι απλώς ως αντικείμενο άσκησης μεμονωμένης πολιτικής, μεταξύ των άλλων, αλλά ως πρωταρχικό κριτήριο όλων των αποφάσεων και των πολιτικών, και ιδίως των οικονομικών, της Πολιτείας καθώς και των συμπεριφορών των πολιτών και των επιχειρήσεων· ότι επιβάλλεται η ριζική αλλαγή στάσης όλων μας απέναντι στη φύση και γενικά στο περιβάλλον, αφού η μόλυνσή του δεν προέρχεται μόνο από τις επιχειρήσεις και τον τρόπο παραγωγής εμπορευμάτων και παροχής υπηρεσιών, αλλά και από τους αδιάφορους και ανεύθυνους χρήστες του περιβάλλοντος, από τη σπάταλη

* Το εν λόγω κείμενο υιοθετήθηκε από την Ολομέλεια της ΕΕΔΑ της 10^{ης} Ιουλίου 2008. Εισηγητές: κος Α. Μανιτάκης, Μέλος ΕΕΔΑ, Εκπρόσωπος ΝΟΠΕ, ΑΠΘ και Α. Μπολάνη, Επιστημονική Συνεργάτιδα ΕΕΔΑ. Οι εισηγητές εκφράζουν τις θερμές τους ευχαριστίες στον εκπρόσωπο της WWF Ελλάς κο Δ. Καραβέλλα, τον Πρόεδρο της Πανελλήνιας Ένωσης Δασολόγων Δημοσίων Υπαλλήλων κο Ν. Μπόκαρη, τον Καθηγητή Περιβαλλοντικής Πολιτικής, ΑΠΘ κο Α. Παπασταύρου για τις εμπεριστατωμένες προτάσεις τους που κατέθεσαν εγγράφως στην ΕΕΔΑ μετά από δημόσια διαβούλευση που συγκάλεσε η ΕΕΔΑ στις 14 Δεκεμβρίου 2007. Στη διαβούλευση αυτή συμμετείχαν, εκτός από μέλη της ΕΕΔΑ, και εκπρόσωπος της Greenpeace Ελλάς κος Ν. Χαραλαμπίδης, εκπρόσωπος του Συνηγόρου του Πολίτη, κα Χ. Χατζή, κα Κ. Σακελλαροπούλου Σύμβουλος της Επικρατείας.

χρήση, βλαπτικής για το περιβάλλον, ενέργειας καθώς και από την απερίσκεπτη επιβάρυνσή του με άχρηστα καταναλωτικά αγαθά που δεν ανακυκλώνονται.

Εκτιμώντας ότι οι mega-πυρκαγιές (mega-fires) του καλοκαιριού του 2007 είχαν πολύπλευρες καταστροφικές συνέπειες τόσο άμεσες όσο και έμμεσες, και θα πρέπει να αποβούν εξόχως διδακτικές για όλους μας,

Ανησυχώντας σοβαρά για την εντεινόμενη υπερθέρμανση του πλανήτη που συντείνει μεταξύ των άλλων στην εκδήλωση μικρής ή μεγαλύτερης κλίμακας πυρκαγιών και φέτος,

Θεωρώντας ότι η κληροδότηση υγιών και βιοποικιλόμορφων δασών στις μελλοντικές γενιές είναι υποχρέωση όλων μας,

Κρίνοντας αναγκαίο να προτάξει το ζήτημα των δασών,

σημειώνει ότι:

A) Σχετικά με τη ευθύνη του Κράτους και τη διαμόρφωση κρατικής πολιτικής για το περιβάλλον

1. *Συνεπής εφαρμογή του τριπτύχου «πρόληψη-καταστολή-διαχείριση. Έγκαιρη και αποτελεσματική πρόληψη πριν την καταστολή.*

Θα πρέπει να αξιοποιηθεί, αφού γίνουν οι αναγκαίες προσαρμογές ώστε να επικαιροποιηθεί, το ομόφωνο πόρισμα της Διακομματικής Επιτροπής της Βουλής του 1993 και ειδικά οι προτάσεις της σχετικά με την επανεξέταση της συνολικής μεταφοράς της ευθύνης στην Δασική Υπηρεσία μέσω της δημιουργίας Ενιαίου Διεπιστημονικού Φορέα Πυροπροστασίας, καθώς και η βασική ιδέα ότι κάθε περιβαλλοντική πολιτική θα πρέπει να βασίζεται στην ενοποίηση του τρίπτυχου «πρόληψη-καταστολή-διαχείριση»,

Στο τρίπτυχο αυτό πρωταρχική θέση και προτεραιότητα έχει η πρόληψη, αφού εκ των πραγμάτων προηγείται χρονικά και κάνει, όταν είναι αποτελεσματική, περιττή την καταστολή. Η ΕΕΔΑ αποδίδει ιδιαίτερη σημασία στις κατευθυντήριες προτάσεις του πορίσματος για την πρόληψη

των δασικών πυρκαγιών προτάσσοντας, μάλιστα την λήψη απαραίτητων θεσμικών μέτρων για τη διασφάλιση της δημόσιας ιδιοκτησίας, την απάλειψη κοινωνικών πιέσεων και την παραδειγματική τιμωρία των εμπρηστών και καταπατητών της δημόσια γης αλλά και την οργάνωση ομάδων δασοπυροπροστασίας (εθελοντικών ή και υποχρεωτικών) σε επίπεδο τοπικής αυτοδιοίκησης και ανάθεση σε αυτούς συγκεκριμένων καθηκόντων. Η πρόληψη είναι κατά πρώτο λόγο ευθύνη και αρμοδιότητα των τοπικών κοινωνιών, ενώ η καταστολή και πυρόσβεση των κεντρικών υπηρεσιών.

Χρειάζεται επομένως επανασχεδιασμός της δασοπροστασίας σε εθνικό επίπεδο ώστε να εξασφαλιστεί ενιαία διαχείριση του τρίπτυχου 'πρόληψη-καταστολή-διαχείριση'. Ο κατακερματισμός του τριπτύχου και η ανάθεση αποσπασματικών αρμοδιοτήτων σε διαφορετικούς φορείς δεν είναι αποδοτικός καθώς η δασοπροστασία επιφέρει τα επιθυμητά αποτελέσματα μόνο αν λειτουργήσει συντονισμένα και στα τρία επίπεδα.

2. Αποτελεσματική περιβαλλοντική διακυβέρνηση, (με τη ριζική αναδιάρθρωση υπουργικών και διοικητικών αρμοδιοτήτων) με στόχο τη βιώσιμη και αειφόρο ανάπτυξη

Η ΕΕΔΑ θεωρεί πολύ χρήσιμη την εμπειριστατωμένη έκθεση της WWF για την περιβαλλοντική διακυβέρνηση και την προστασία των δασών. Θα πρέπει να γίνει αντικείμενο ευρύτερης και σοβαρής συζήτησης και να προσεχθούν οι διαπιστώσεις και προτάσεις της για την διάχυση και σύγχυση των αρμοδιοτήτων στα Υπουργεία και στις δημόσιες υπηρεσίες και ότι επιβάλλεται άμεσα η δημιουργία των κατάλληλων διϋπουργικών δομών για τον συντονισμό των δράσεων και αποφάσεων για την προστασία του περιβάλλοντος. Αξίζει ακόμη να προσεχθούν οι προτάσεις της για την οργάνωση και υλοποίηση της δασικής διαχείρισης και την οργάνωση και επιχειρησιακή εκτέλεση της καταστολής, μεταξύ άλλων, μέσω της συνολικής ανασυγκρότησης της Δασικής Υπηρεσίας, της συγκρότησης ενός αποτελεσματικού σώματος φύλαξης της υπαίθρου, τη δημιουργία ενός εξειδικευμένου σώματος στη δασοπυρόσβεση και της αποτελεσματικής

χρήσης εθελοντικών ομάδων και της συνεισφοράς πολιτών σε τοπικό επίπεδο.

Η πρόταση για τη δημιουργία αυτόνομου Υπουργείου Περιβάλλοντος αξίζει να προσεχθεί και να βρει, σύντομα, στη βασική της σύλληψη, την καλύτερη δυνατή ανταπόκριση. Η υπάρχουσα κατάσταση με τη συνύπαρξη του Υπουργείου Περιβάλλοντος με το Υπουργείο Δημοσίων Έργων είναι, πράγματι, αρνητική για το περιβάλλον και δεν επιδέχεται αναβολή ανταπόκρισης. Η διάχυση άλλωστε αρμοδιοτήτων περιβαλλοντικής διαχείρισης σε διάφορα Υπουργεία δημιουργεί σύγχυση και καταλήγει, λόγω έλλειψης συντονισμού, σε αδράνεια και αναποτελεσματικότητα. Απαιτείται άμεσα ο διϋπουργικός και διοικητικός συντονισμός και η κατάστρωση μίας ενιαίας περιβαλλοντικής πολιτικής, που θα διατρέχει και θα υποχρεώνει όλα τα Υπουργεία καθώς και τις Νομαρχίες και τους Δήμους. Η εθνική πολιτική για το περιβάλλον είναι εξάλλου αναγκασμένη να συντονίζεται και να εναρμονίζεται με την κοινοτική πολιτική για το περιβάλλον. Μόνον η άμεση διαμόρφωση μιας *αποτελεσματικής περιβαλλοντικής διακυβέρνησης* που θα υπηρετεί με συνέπεια την αειφόρο και βιώσιμη ανάπτυξη και θα καθοδηγεί και θα δεσμεύει από την αρχή την οικονομική, αγροτική, πολεοδομική και χωροταξική πολιτική της χώρας μπορεί να δημιουργήσει ελπίδες για τη διάσωση του περιβάλλοντος. Αν, ωστόσο, με τη δημιουργία αυτόνομου Υπουργείου Περιβάλλοντος πρόκειται να προστεθεί κοντά στα άλλα Υπουργεία ένας υπερτροφικός διοικητικός και γραφειοκρατικός μηχανισμός, χωρίς αποφασιστικές αρμοδιότητες, τότε καλύτερα να μην γίνει.

Η ριζική αναδιάρθρωση των κεντρικών υπηρεσιών που ασχολούνται με το περιβάλλον δε θα πρέπει να στερήσει ούτε να απαλλάξει τις τοπικές κοινωνίες και ειδικά τους Δήμους και Νομαρχίες από τις αρμοδιότητες και τις ευθύνες που τους αναλογούν.

3. Να γίνουν σεβαστοί οι νομολογιακοί κανόνες του ΣτΕ: ό,τι χαρακτηρίστηκε πράσινο, παραμένει πράσινο. Καμία αυθαίρετη, χωρίς σχεδιασμό, αλλαγή της χρήσης γης

Η ΕΕΔΑ θεωρεί σωτήρια για το φυσικό, το δομημένο και το πολιτιστικό περιβάλλον τη νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας, Η Πολιτεία οφείλει να τη σέβεται και να συμμορφώνεται με αυτή. Η πάγια θέση του ΣτΕ για την ανάγκη σύνταξης, επιτέλους, όπως επιτάσσει το Σύνταγμα, *δασολογίου πρέπει να γίνει άμεσα πράξη*. Προϋπόθεση κάθε αποτελεσματικής δασικής πολιτικής είναι η σύνταξη δασολογίου με την αποτύπωση των δασικών οικοσυστημάτων και τη χαρτογραφική καταγραφή τους. Χωρίς δασολόγιο καμία μορφή ή σύστημα προστασίας των δασών δεν είναι αποτελεσματικό.

Στο πλαίσιο αυτό απαιτείται ακόμη η αποτύπωση και χαρτογράφηση όλων των καμένων εκτάσεων σε ετήσια βάση καθώς και η διαχρονική παρακολούθησή τους ώστε να προστατευτούν από την παράνομη οικιστική και όποια άλλη χρήση και να διευκολυνθεί η σύνταξη σχεδίων επαναφοράς των δασοοσυστημάτων στην πρότερη κατάστασή τους.

Τέλος, δεν δικαιολογείται παρέκκλιση από τη συνταγματική επιταγή της απαγόρευσης μεταβολής της χρήσης ή του προορισμού των δασών και των δασικών εκτάσεων, στα οποία πρέπει, κατά τη νομολογία του ΣτΕ, να προστεθούν και τα πάρκα και οι χώροι του περιαστικού πρασίνου. *Ότι χαρακτηρίστηκε πράσινο παραμένει εσαεί πράσινο. Καμία αυθαίρετη αλλαγή της χρήσης γης*. Καμία ανοχή ούτε επιείκεια στους ασυνείδητους καταπατητές, καταστροφείς και εμπρηστές του πράσινου και των δασικών εκτάσεων. Η νόμοι για την προστασία του Περιβάλλοντος να τηρούνται και οι ένοχοι να τιμωρούνται.

Β) Ως προς την υποκειμενική θεώρηση του περιβάλλοντος και το δικαίωμα στην προστασία του.

1. Το περιβάλλον ως κοινό τοις πάσι αγαθό και η προστασία του ως δικαίωμα του καθενός

Απαιτείται μια νέα πρόσληψη του δικαιώματος στο περιβάλλον και απαγκίστρωσή του από την ατομοκεντρική θεώρησή του, ως δικαιώματος ατομικού, που εξοπλίζει το άτομο με εξουσίες αποκλειστικής χρήσης, κάρπωσης και κτήσης του κατά το παράδειγμα της ατομικής ιδιοκτησίας. Το περιβάλλον δεν είναι κτήμα του ανθρώπου, που δικαιούται να το εξουσιάζει και να το εκμεταλλεύεται, ως κύριός του, αλόγιστα και ατιμώρητα. Το περιβάλλον είναι ο οίκος του Ανθρώπου, ο φυσικός χώρος της ύπαρξής του, ο βιόκοσμός του. Το περιβάλλον είναι ένα *κοινό τοις πάσι αγαθό*, που δεν γνωρίζει σύνορα και επικράτειες και δεν υπόκειται σε εξουσίες και σε εξουσιάσεις, Ανήκει εξ αδιαιρέτου σε όλους μας. Απολαμβάνουμε την ευεργετική και ζωοδόχο επίδρασή του όλοι μαζί και ο καθένας ξεχωριστά.

Και η μεν *Πολιτεία έχει υποχρέωση να το προστατεύει ως κοινό σε όλους αγαθό*, ενώ ο καθένας από μας *έχει δικαίωμα να αξιώνει από την Πολιτεία και τις δημόσιες και ιδιωτικές εξουσίες την προστασία του, και να την επιδιώκει, ακόμη και δικαστικά, με ατομική προσφυγή στα δικαστήρια*. Με αυτήν την έννοια το δικαίωμα στην προστασία του περιβάλλοντος δύσκολα κατατάσσεται σε μια από τις τρεις γνωστές κατηγορίες των δικαιωμάτων. Τη δυσκολία αυτή εκφράζει άλλωστε και ο μεταφορικός χαρακτηρισμός του, ως δικαιώματος τρίτης γενιάς.

2. Η προστασία του περιβάλλοντος ως δικαίωμα ενημέρωσης και συμμετοχής των χρηστών του στις αποφάσεις που το αφορούν

Η δικαιωματική πάντως πρόσληψη του περιβάλλοντος αφορά την προστασία του και τη συλλογική διαχείριση ή χρήση του. Ως δικαίωμα του καθενός στρέφεται κατά του Κράτους και των δημόσιων εξουσιών και αξιώνει τη λήψη των αναγκαίων μέτρων, προληπτικών και κατασταλτικών για την προστασία του από κάθε είδους προσβολές. Ως δικαίωμα συλλογικής χρήσης και διαχείρισης θεμελιώνει αξίωση συμμετοχής σε όλες τις διαδικασίες που αφορούν ή θίγουν την προστασία του. Οι χρήστες του περιβάλλοντος δικαιούνται να *ενημερώνονται πλήρως και αποτελεσματικά για κάθε τι που αφορά το φυσικό και δομημένο περιβάλλον τους και να*

συμμετέχουν στις αποφάσεις περιβαλλοντικής προστασίας και διαχείρισης. Αν θα έπρεπε να δώσουμε έναν χαρακτηρισμό στο δικαίωμα στην προστασία του περιβάλλοντος αυτός θα ήταν, χωρίς αμφιβολία δικαίωμα, συμμετοχής των χρηστών του στις διαδικασίες που το αφορούν. Πρόκειται άρα για δικαίωμα κατ'έξοχήν συμμετοχικό.

3. Να αναγνωριστούν στις περιβαλλοντικές οργανώσεις δικαιώματα ανάλογα με εκείνα που έχουν οι ενώσεις καταναλωτών

Η αναγνώριση του δικαιώματος στην προστασία του περιβάλλοντος ως συμμετοχικού συνεπάγεται τη θεσμική αναγνώριση της σημασίας και του αναντικατάστατου ρόλου που παίζουν στο θέμα αυτό οι περιβαλλοντικές και οικολογικές οργανώσεις κάθε είδους και μορφής. Η οργάνωση και δράση τους αποτελεί μορφή αυτό-οργάνωσης και αυτοπροστασίας των πολιτών από περιβαλλοντικές προσβολές κάθε είδους. Οι προσπάθειες αυτό-οργάνωσης των χρηστών του περιβάλλοντος χρειάζονται ενθάρρυνση και οι οργανώσεις τους δικαιούνται να έχουν το σεβασμό και την αναγνώριση που τους αξίζει από την Πολιτεία και τους κατοίκους μιας περιοχής, αφού ενεργούν στο όνομα και για λογαριασμό τους.

Στο πλαίσιο αυτό προτείνουμε να επιδιωχθεί να αναγνωριστούν από την Ευρωπαϊκή Ένωση, με τη μορφή οδηγίας, στις περιβαλλοντικές και οικολογικές οργανώσεις ειδική συλλογική αγωγή καθώς και δικαιώματα συμμετοχής στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων που θίγουν το περιβάλλον, περισσότερα από αυτά που έχουν ήδη αναγνωριστεί. Κάτι ανάλογο με αυτό που έγινε με τις ενώσεις των καταναλωτών και την προστασία τους.

4. Το δικαίωμα στο περιβάλλον συνεπάγεται ευθύνες, ατομικές και συλλογικές όσο κανένα άλλο δικαίωμα

Τέλος, και αυτό είναι το πιο σημαντικό, το δικαίωμα στην προστασία του περιβάλλοντος συνεπάγεται, όσο κανένα άλλο δικαίωμα, ευθύνες: ατομικές, συλλογικές, κρατικές. Η προστασία του περιβάλλοντος είναι

υπόθεση και ευθύνη όλων μας και κατά πρώτο λόγο των τοπικών κοινωνιών, οι οποίες οφείλουν να αυτό-οργανώνονται και να δρουν σε συνεργασία με την τοπική αυτοδιοίκηση, και δεν αφορά μόνο το Κράτος.

Ευθύνες για μια έλλογη και υπεύθυνη χρήση του. Ευθύνες για την διατήρησή του και αειφορία του, για την επιβίωση του πλανήτη και της ανθρωπότητας. Ευθύνες απέναντι στη γενιά μας και στις γενιές που έρχονται, ευθύνες που αφορούν την καθημερινή μας συμπεριφορά και τον τρόπο που διάγουμε και καταναλώνουμε.

Οι πρόσφατες και οι επαπειλούμενες περιβαλλοντικές και οικολογικές καταστροφές έφεραν τον άνθρωπο και την ανθρωπότητα ολόκληρη για πρώτη φορά στην ιστορία της μπροστά σε μια τραγική αλήθεια: η οικολογική καταστροφή που αφορά πλέον τον πλανήτη αντιμετωπίζεται μόνον με την ανάπτυξη μιας πανανθρώπινης οικολογικής συνείδησης και με την καλλιέργεια δεσμών και ευθυνών οικολογικής αλληλεγγύης τόσο σε τοπικό και εθνικό, όσο και σε ευρωπαϊκό και παγκόσμιο επίπεδο.

Αθήνα 10 Ιουλίου 2008